
**ENGELLİLER SPOR EĞİTİMİNDE BEDEN EĞİTİMİ
ÖĞRETMENİNİN KATEGORİK GÖREVLERİ**
**CATEGORICAL ASSIGNMENTS OF PHYSICAL EDUCATION
TEACHER IN HANDICAPPED SPORT TRAINING**

Yard. Doç. Dr. E. Ahmet TERZİOĞLU
Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ERZİNCAN

ÖZET

Engelliler spor eğitimi, beden eğitimi öğretmenlerinin yapmış oldukları çalışmalara biraz daha sorumluluklar getirerek hem çok yönlü çalışma mecburiyeti getirmiş, hem de bu konuda uzmanlaşmanın önemini ortaya çıkarmıştır. Özellikle gecikerek başlayan engellilerin spor eğitimi, beden eğitimi öğretmeninin çalışma faaliyetinin biçim ve içeriğini de değiştirmiştir.

Engelliler spor eğitiminde problemlerin öğrenilmesi, öğretmenin yaptığı görevi sevmesi, mesleğinden memnun olması, hedefin iyi belirlenmesi ve öğretme tekniğinin iyi seçilmesi önemlidir. Eğitimle engelli öğrencilerin fizik özellikleri geliştikçe vücut kompozisyonu biçimlenir, kendi kendine beden eğitimi araçları ile uğraşma inanç ve alışkanlıkları oluşur.

Bu çalışma engelli eğitiminde mesleki statü, çalışmanın içeriği, biçimi, ayırt edici niteliği, alanı, hedefi, fonksiyonu ve araçları konularına vurgu yapmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Engelliler, Spor Eğitimi, Beden Eğitimi Öğretmeni.

ABSTRACT

Handicapped sport training has given some responsibilities to the physical education teachers and obligation for studying versatile. And it has also clarified the importance of becoming a specialist on this subject. Handicapped sport training which was started late changed form and content of the studying activities of the physical education teachers.

These are very important for the handicapped sport training the problems should be well known, the methods should be aimed well, teaching methods have to be chosen well, and also the teacher must love his/her profession. Physical peculiarities of the handicapped students improve by education and as a result of this, body composition is formed, and they are determined to deal with the physical education equipments.

This study emphasizes professional status for the handicapped training, content, form, separating peculiarity, field, aim, function and means events of study.

Key Words: Handicappeds, Sport Training, Physical Education Teacher.

GİRİŞ

Sağlıklı bireylerin bedensel ve ruhsal gerilimlerden kurtulmaları, hayat şartlarına fiziksel uygunluk sağlayabilmeleri için önerilen sportif aktivitelerin ve sporun, engellilerce yapılabileceği hususu uzun yıllar ihmal edilmiştir. Oyun, spor ve yarışma tarzında yapılan aktiviteler engelli rehabilitasyonunda ve toplumla iletişime geçmede en kolay yoldur (1).

Bu nedenle, engelliler spor eğitimi, beden eğitimi öğretmenlerinin yapmış oldukları çalışmalara biraz daha sorumluluklar yükleyerek hem çok yönlü çalışma mecburiyeti getirmekte, hem de bu konuda da uzmanlaşmanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Özellikle gecikerek başlayan engellilerin spor eğitimi beden eğitimi öğretmenin çalışma faaliyetinin biçim ve içeriğini de değiştirmektedir. Bundan dolayı ihtiyaçların doğası için, engellilerin sportif hareketler yoluyla gelişimini etkileyen fikirler ve faktörler objektif ve subjektif olarak etkileşim içerisine girmekte, beden eğitimi öğretmenin de engelliler eğitiminde uzmanlaşması ihtiyacı doğmaktadır. Bu işi üslenecek beden eğitimi öğretmenin başarılı olabilmesi için yaptığı görevi sevmesi ve mesleğinden memnun olması kalitenin gelişiminde ön plana çıkmaktadır.

Genel Görevleri Bakımından Öğretmen

Engelliler spor eğitiminde problemlerin öğrenilmesi ile beden eğitimi öğretmenin buna hazırlıklı olması ve çalışmasını bu yönde geliştirmesi gerekir. Çünkü; birçok temel kategoriler belirlenmesi, eğitimdeki kaliteyi ve verimi artıracaktır. Ancak bu eğitimi yaptıracak öğretmenlerin de dikkatle seçilmesi gerekir. Çünkü öğretmenin karakteri ve fonksiyonel yapısı ile engellilerin eğitimi direkt bağlantılıdır. Bunu yapabilmesi için hem işini benimsemesi hem de karakter özelliklerinin engellilerle çalışmaya uygun olması gerekir. Böylece de engelliler spor eğitimi faaliyetlerini gerçekleştirmede öğretmenin statüsü de ortaya çıkar. Engellilere spor eğitimi yaptıracak beden eğitimi öğretmenin iyi eğitim yapabilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için şu temel kategorilerin ortaya konulmasına ihtiyaç vardır. Bunlar; (1)

1. Mesleki statü (mesleğinde profesyonellik).
2. Çalışmanın içeriği ve biçimi.
3. Çalışmanın ayırt edici niteliği.
4. Çalışmanın alanı.
5. Çalışmanın hedefi.
6. Çalışmanın fonksiyonu
7. Çalışmanın araçlarıdır.

Kuşkusuz engellilere beden eğitimi dersini yaptıracak öğretmenin mesleki birikimi önemlidir. Çünkü birikimler eğitimin temelini oluşturur. Zira; Eğitim biçimi, gelişimi ve değişimi kurallara uyumu sağlar. Mesleğinde konularına vakıf, uzmanlaşmış eğitimci eğiteceği fertle karşılıklı münasebeti ve müfredatın içeriğiyle, faaliyet yapısını oluşturmak zorundadır. Bu durumda öğretmenin eğitimde hedefini iyi belirlemesi, hedefi doğrultusunda çalışmalarını sürdürmesi ve zor şartlar altında dahi işini özveri ile yapması gerektiğini bilmesi ve ona göre sıralama yaparak çalışması lazımdır. Zira körlük, az görme, ağır işitme, sağırılık, bedensel ve zihinsel engelli çocuklara karşı çevre ve ailede takınılan tutum ve davranışlara paralel olarak engelli çocuklar ya olumlu ve ılımlı ya da olumsuz ve istenmeyen tutum ve davranışlar geliştirebilirler. Uyumsuz davranışların önüne geçilmesinde engellilerin sportif çalışmalarla ve boş zaman değerlendirme etkinlikleriyle uğraşmaları aynı zamanda terapi hizmeti görecektir. Her zaman da bu yapısal ayırım detaylı özel ortam gerektirir. “Bunun yanı sıra spor eğitimi gören kimse gördüğü eğitime uygun olarak iş sahibi olursa, spor eğitiminin fonksiyonel eğitim değerinden bahsedebiliriz”(3).

Engellilerin spor eğitiminde ortaya çıkacak başarılar, onların kuvvet ve imkanların daha verimli kullanılması için yönlendirici fonksiyona sahip olurlar ve bu başarıyla birlikte bilim, teknik ve kültürdeki ilerlemelerle engellilerde motivasyon ve sınırsız güç inancı da kuvvetlenir. Zaten insanların en büyük özelliklerinden olan ve Levy Bruhl’un ortaya attığı “participation affectif (teesüri iştirak, duygusal katılım)”(4) da kendini gösterir.

Sporu insanlarla temasta bulunma biçimlerinden biri olarak değerlendirdiğimizde, yarışma, rekabet ve mücadele yapıldığında sporcu kişiliğinin gücü de ispat edilmeye çalışılır. Bu da basit olmayan, heyecanlı sportif müsabakaya, yada mücadeleye ilgiyi artırır. Bunun içindir ki, spor eğitimcilerinin çalışması ile temel üretim gücü olarak kişiliğin ruhsal ve fiziksel gücünün oluşması direkt birbirine bağlantılı hale gelir. Böylece spor eğitimcisinin çalışması daha büyük bir dikkat kazanır. Ayrıca da engellilerin spor eğitiminde çalışma alanlarının özellikleri, tasarımı, iradenin ve karakterin oluşması ile de faaliyet amacının özellikleri gelişir.

Öğrenci İlişkileri Bakımından Öğretmen

Engelliler spor eğitiminde öğretmenin çalışma biçimiyle çalışmasının içeriği öğretmen öğrenci iletişimi bakımından önemlidir. Çünkü engellilerin ihtiyaçları, onların gelişimini etkileyen faktörler ve karşılıklı öğretmen – öğrenci etkileşimi öğretmenin bu mesleğinden memnun olmasına ve işini severek, benimseyerek yapmasına da bağlıdır. Bunu gerçekleştiren öğretmen, engellilerin ruhsal ve fiziksel biçimini değiştirmede, varlığını sürdürmede, gelişimini ve değişimini sağlamada daha başarılı olabilecektir. Uzmanlığının yanında pratik kabiliyet ve alışkanlıklarını kullanabilmesi önemlidir. Hatta ses tonu bile bazen çok etkili olabilmektedir. Bunların dışında öğrenci velileri ile eğitim çalışmalarına devam etme planları yapılmalıdır. Bu da öğrencilerin tanıma ilgilerinin ve yaratıcı özelliklerinin artmasına sebep olur. Çünkü, öğrenci velisi yani ailesi “bir toplumun kültür normlarının pratiğinin yapıldığı laboratuvar”(5) vazifesi görür. Engelli öğrencilerin fizik özellikleri geliştikçe vücut kompozisyonu biçimlenir, kendi kendine beden eğitimi araçları ile uğraşma inanç ve alışkanlıkları oluşur. Bu sayede de “bedensel yeteneklerin bir kısmını yitirmiş olan kişilerin, geri kalan güçlerini kullanarak kendi kendilerine yeterli, ailesine ve topluma yararlı, üretime katkısı gerçekleşmiş, yeni bir mesleğe adapte olmuş ve vergi ödeyebilir duruma gelmiş”(6) olurlar. Beden eğitimi araçları ile çalışma ve dinlenme sürelerinin doğru paralellikte sıralanmasıyla da engelli öğrencilerin sağlıklarını korumada daha bilinçli hareket etmeleri sağlanır. Tabii bunun sağlanması yine öğretmen-öğrenci ilişkilerine bağlıdır.

Teknik Materyal Kullanımı Bakımından Öğretmen

Engelliler spor eğitiminde üzerinde önemle durulması gereken konulardan biri de kullanılan araçlardır. Çünkü bu konu çok spesifikdir. Kullanılan araçlar sıralamasında ruhsal araçlar sıralamada birinci sırayı teşkil eder. Bunlar öğrencilerin okuma, oynama, çalışma ve yaşama faaliyetlerinin organize edilmesi için engellilere öğretmenlik yapacak olan ferдин bilgi ve becerilerini önemli bir şekilde ön plana çıkarır.

Öğretme tekniği engelliler eğitiminde çalışmanın bir parçasıdır. Bilim ilerledikçe kullanılan teknik araçlar da önem kazanır. Ancak, öğretmenin bilgi ve becerisiyle de bütünleşirse eğitim daha faydalı olur. Çünkü, teknik araçlar genellikle öğretmenleri yaratıcılık istemeyen işlerde kullanır. Bilimsel organizasyon problemlerinin çözümünde işe yarar. Engellilerde beden eğitimi öğretim sürecinde çalışma araçları fizik egzersizlerin, malzemelerin ve teçhizatların kendisidir. Zaten bu araçların

---

yardımıyla da engellilerin motorik faaliyetleri sırasında öğretmenin fiziksel egzersizleri seçme, dozunu ayarlama ve sıralama becerileri aynı zamanda onun pedagojik tekniğinin diğer tarafını gösterir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde engellilerin spor yapabilmesi için yapılan çalışmalar yetersiz olup, ciddi çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu konuda;

- Engelliler spor rehabilitasyon merkezlerinin yaygınlaştırılması,
- Mevcut spor alanlarından engellilerin de istifade etmesi için gerekli düzenlemenin yapılması,
- Yeni yapılacak spor tesislerinde engellilerin durumu göz önüne alınarak soyunma odaları, duş, sosyal tesislerden faydalanma gibi planlamalarda bunların dikkate alınması ve projelere sokulması,
- Sportif faaliyetlere seyirci olarak katılmak isteyen engellilere özel ve güvenli platformlar ayrılması gerekmektedir.
- Ayrıca, ülkemizde bir çok spor kulübü olmasına rağmen, engelliler okullarda eğitim alma güçlüğü yaşamakta ve özellikle üniversite eğitiminde sıkıntı ya düşmektedirler. Uygun eğitim ortamı hazırlanmalı.
- Engellilere ait spor kulüplerinin sponsorluklarının üstlenilmelidir.
- Ülkemizde, her engelli gurubu içine alacak dört ayrı federasyonu kurulmuştur. Ancak nüfusun %10 'unu teşkil eden engellilerin toplumsal uyumu sağlamada önemli terapik özelliği bulunan spor eğitimine uygun öğretmen eksikliği kadar okullaşma yolunda yetersizlikleri ortadan kaldıracak tedbirlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Çünkü, insan kişiliğinin sağlığı ve çok yönlü gelişimi sadece bireyi değil, ülkeyi hatta bütün toplumu ilgilendirir. Engellilerin de hayat şartlarının iyileştirilmesi, çalışma imkanının devam ettirilmesi ve yükseltilmesine çözümler aramak gerekmektedir. Zira, engelli bir kişinin normal fiziksel, mental sosyal ve mesleki yaşantısının yeniden oluşturulabilmesi ; diğer bir ifadeyle engelli kişinin kendisine ve topluma faydalı bir birey haline getirilmesinde ve yaşam kalitesinin arttırılmasında belki de en önemli görev beden eğitimi öğretmenlerine düşmektedir.

KAYNAKLAR

1. ERGUN, N., ALGUN, C., DOLUNAY, N., “Özürliülerde Spor Yaklaşımı”, **Spor Şurası Bildirileri**, Gençlik ve SPOR Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 1990, s:123.
2. TERZİOĞLU, E. A., **Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor**, Ders Notları, Erzincan, 2000.
3. ERKAL, Mustafa E., **Sosyolojik Açıdan Spor**, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1992, s: 84
4. TERZİOĞLU, E. Ahmet, “Türk Halk Oyunlarının Eğitimde Rolü”, **Türk Halk Oyunlarının Öğretiminde karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri**, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları 157, Ankara, 1991, s: 141.
5. YETİM, Azmi, A., **Sosyoloji ve Spor**, Topkar matbaası, Ankara, 2000, s: 73.
6. KALYON, Tunç Alp, **Özürliülerde Spor**, Bağırğan Yayınevi, Ankara, 1997, s: 4.